

УДК 94(100)".../05"

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-7030-2025-2-99-106>**Ілляшенко Юлія Юріївна,**

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри історії та права

Черкаського державного технологічного університету,

м. Черкаси, Україна.

yuliya19.72@ukr.net<https://orcid.org/0000-0002-3886-5398>

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ В СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В9 «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ»: КОМПЛЕКСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВИКЛАДАННЯ

Навчальна дисципліна «Історія Стародавнього світу» є фундаментальною компонентою в системі підготовки бакалаврів спеціальності В9 «Історія та археологія», оскільки хронологічно охоплює найбільший період історії людства – від появи первісного суспільства до пізньої античності, а змістовно розкриває всеосяжний масив знань, що є ключем для розуміння історичних процесів не лише найдавнішої доби, а й подальших епох. Стародавній світ, зокрема цивілізації Єгипту, Месопотамії, Індії, Китаю, античних Греції та Риму, сформував засади державності, правової системи, демократії, заклав підґрунтя наукових знань та морально-культурного комплексу – тих категорій, які є базовими для розуміння процесів всесвітньої історії, а, отже їх глибинне вивчення є необхідною умовою формування фахових компетенцій здобувачів вищої освіти в галузі історії та археології. На вирішення цього завдання спрямовано організацію процесу викладання та змістове наповнення навчальної дисципліни «Історія стародавнього світу», обов'язковою для опанування студентами, що навчаються в Черкаському державному технологічному університеті за освітньою програмою «Історія, захист культурної спадщини та експертиза культурно-історичних цінностей» (Освітньо-професійна програма, 2025). Окрім того, курс є важливою навчально-методологічною базою, від змісту якої залежить не лише якість засвоєння здобувачами теоретичних знань, а й формування навичок критичного мислення, пошукової та дослідницької діяльності, наукового підходу до оцінки історичної інформації, об'єктивного вивчення джерельної бази тощо. Зважаючи на це, питання репрезентації інструментарію навчальної дисципліни «Історія Стародавнього світу» є актуальним і потребує детального розгляду.

Проблема вдосконалення методичного інструментарію викладання історичних дисциплін у вищій школі є постійним об'єктом досліджень науковців. Курс «Історія Стародавнього світу» у структурі підготовки бакалаврів спеціальності В9 «Історія та археологія» вимагає створення специфічного навчального середовища, яке б інтегрувало історичні знання та джерелознавчі інтерпретації. Історіографічний аналіз наявних навчальних та науково-методичних праць засвідчує високий рівень контентного забезпечення та динаміку методологічних пошуків у фаховій підготовці істориків. Більшість навчальних посібників забезпечує ґрунтовну фактологічну та хронологічну основу дисципліни «Історія Стародавнього світу», охоплюючи період від первісного суспільства до пізньоантичної доби. Фундаментальна праця С. О. Голованова є першим томом багатотомної серії «Всесвітня історія», вона детально розкриває історію Стародавнього Сходу, Греції та Риму. Особлива увага у посібнику приділяється аналізу джерельної бази й виявленню закономірностей історичних процесів, що

відбулися у певний період (Голованов, 2017). Навчально-методична розробка А. В. Ісхакової та С. В. Мірошніченко, орієнтована безпосередньо на здобувачів історичних спеціальностей, містить не лише тексти лекцій, в яких закладено широке теоретичне підґрунтя щодо еволюції первісного суспільства, давніх цивілізацій Сходу та Середземномор'я, а й плани семінарських занять з детальними методичними рекомендаціями (Ісхакова & Мірошніченко, 2024). Окремий важливий напрям – це робота з джерельною базою. У посібнику, впорядкованому Р. А. Дудкою, представлено комплекс першоджерел з історії Стародавнього Сходу, Греції та Риму для опрацювання на семінарських заняттях. Це видання містить також плани занять та короткі методичні рекомендації, акцентуючи на необхідності набуття студентами навичок критичного аналізу тексту (Історія Стародавнього світу, 2020). Поряд із контентним забезпеченням значна увага науковців приділена методиці забезпечення викладання історичних дисциплін у вищій школі як самостійній проблемі. Зокрема, О. Д. Бойко проводить ґрунтовний аналіз специфіки викладання історії, зіставляючи її методики з навчанням природничих та інших дисциплін як на університетському, так і на загальноосвітньому рівнях (Бойко, 2025). Навчальні посібники Р. П. Давидюка, Г. М. Маринченко є цілісними методичними напрацюваннями з дидактики, які слугують основою для планування й проведення занять з історії у закладах вищої освіти (Давидюк, 2018; Методика викладання історії у закладі вищої освіти, 2021). Існуючі праці закладають надійну фактологічну та методологічну базу для курсу «Історія Стародавнього світу», забезпечуючи студентів необхідним контентом, джерелами для аналізу та загальними методичними настановами.

Однак для досягнення максимальної ефективності викладання необхідні подальші пошуки з розробки оптимальних та якісних механізмів. Саме тому метою нашої розвідки є репрезентація навчально-методичного інструментарію курсу «Історія Стародавнього світу» на прикладі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності В9 «Історія та археологія» в Черкаському державному технологічному університеті, а також визначення ролі дисципліни у формуванні професійно-орієнтованих компетентностей студентів.

Методика дослідження, застосована у статті, має комплексний характер і ґрунтується на поєднанні теоретичних та емпірико-описових методів, типових для методики викладання. Використано системний аналіз для визначення фундаментальної ролі курсу «Історія Стародавнього світу» в структурі підготовки бакалаврів, оскільки він має концептуальний вплив на формування фахових компетентностей. Ключовим є метод опису та репрезентації, який детально розкриває змістову частину курсу та представляє комплекс інструментів на прикладі теми «Стародавня Спарта й Аттика». Цей метод зафіксував такі якісні показники, як типи завдань (контрольні запитання, таблиці, ігровий кейс) та їхні дидактичні функції (компаративний аналіз, хронологічна систематизація). Дослідження також включає метод моделювання та аналізу результатів діяльності студентів (зокрема, ведення YouTube-каналу), який фіксує якісні показники ефективності інтерактивних форм у набутті здобувачами Soft Skills та діджитал-компетентностей.

Предметом навчальної дисципліни «Історія Стародавнього світу» є історичні процеси, що охоплюють період від зародження й перших етапів формування людського суспільства до становлення й розвитку рабовласницьких цивілізацій. Її мета полягає в опануванні здобувачами вищої освіти ключових аспектів антропогенезу, а також засвоєнні основних закономірностей історичного розвитку стародавніх цивілізацій у соціально-економічній, політичній та культурній сферах. Досягнення мети обумовлюється успішною реалізацією завдань, зокрема: з'ясування проблемних аспектів еволюції первісного суспільства та ранніх цивілізацій, виявлення закономірностей і провідних тенденцій розвитку людства у стародавню добу, встановлення кореляції між економічною сферою та політичним устроєм держав Стародавності.

Курс «Історія Стародавнього світу» здобувачі вивчають протягом двох семестрів першого року навчання. На його опанування навчальним планом передбачено 8 кредитів ЄКТС, 240 год., з яких для студентів денної форми навчання 96 год. відведено на аудиторну роботу (64 год. лекційних і 32 год. семінарських занять) та 144 год. – на самостійну роботу, для студентів заочної форми навчання – 24 год. на аудиторну (16 год. лекційних і 8 год. семінарських занять) та 216 год. – на самостійну роботу. Навчальний інструментарій дисципліни є комплексним і поєднує теоретичну складову (лекції, семінари) та практичні методи (вправи, презентації, історичні реконструкції, реферати, робота з контурними картами тощо). Змістова частина курсу організована у формі трьох модулів: 1) «Історія Стародавнього світу» як навчальна дисципліна. Первісний світ», 2) «Найдавніші цивілізації Стародавнього світу», 3) «Держави античності: Стародавня Греція та Стародавній Рим». Одну з тем змістового модуля № 3, а саме «Стародавня Спарта й Аттика», пропонуємо до розгляду як приклад розкриття комплексу навчально-методичного інструментарію, що застосовується в процесі вивчення курсу «Історія Стародавнього світу». Метою, яка реалізується в ході вивчення цієї теми, є ознайомлення студентів з особливостями соціально-політичного устрою Стародавньої Спарти та феноменом спартанської системи виховання; також дослідження процесу виникнення найрозвиненішої форми рабовласницької держави – демократичної республіки в Афінах. Перед здобувачами постає завдання: сформулювати цілісне уявлення про специфіку військової демократії як основи соціально-економічних та політичних відносин Стародавньої Спарти та про афінську республіку як класичний приклад античної рабовласницької демократії.

Одним із базових засобів організації навчального процесу в вищій школі є лекція, вона дозволяє викласти великий обсяг інформації у логічно завершеній, систематизованій і структурованій формі. Оскільки більш швидкому та якісному засвоєнню теоретичного матеріалу сприяє його візуалізація, то до традиційного лекційного заняття на тему «Стародавня Спарта й Аттика» інтегровано інтерактивний інструмент у вигляді презентації. Визначити рівень засвоєння здобувачами теоретичних знань, отриманих на лекції, допомагають контрольні запитання: 1) Охарактеризуйте особливості державного та соціального устрою Спарти. 2) Яку роль у формуванні основних засад життя Спартанської держави відіграв Лікурґ? 3) Проаналізуйте реформи, запроваджені Лікурґом. Висловіть власну думку стосовно законів спартанського життя. 4) З'ясуйте роль жінки у спартанському суспільстві. 5) Проаналізуйте систему виховання та навчання молоді в Спарті. 6) Охарактеризуйте Спарту за формою її політичного устрою. 7) Охарактеризуйте форму державного устрою Афін. 8) Проаналізуйте реформи, запроваджені Солоном. Який вплив вони мали на життя афінського суспільства? 9) Охарактеризуйте явище тимократії в Афінській державі. 10) Проаналізуйте період тиранії Пісістрата в Афінах (Методичні рекомендації до самостійної роботи, 2025, с. 16). Контрольні запитання необхідні для систематизації перевірки знань здобувачів, вони допомагають в організації самоконтролю та формуванні навичок критичного аналізу й структурування складного навчального матеріалу, що є важливою складовою в процесі підготовки кваліфікованого фахівця. Це сполучна ланка між засвоєнням інформації на лекційному занятті та її активним використанням під час семінарів і самостійної роботи.

До розгляду на семінарському занятті винесено такі питання: 1) Соціальний і політичний устрій Стародавньої Спарти. 2) Форми експлуатації в спартанській державі. 3) Цілі й завдання спартанського виховання. 4) Виникнення полісної демократії в Аттиці. 5) Соціальна боротьба в Аттиці наприкінці VII – на початку VI ст. до н.е. «Кілонова смута» й закони Драконта. 6) Реформи Солона. 7) Тиранія Пісістрата та пісістратидів. 8) Реформи Клісфена. 9) Розквіт афінської демократії у V ст. до н.е. Як і у випадку з лекційним матеріалом, важливим діагностичним інструментом для верифікації рівня комплексного засвоєння студентами теми «Стародавня Спарта й Аттика» є контрольні запитання: 1) Якою була специфіка політичного устрою

Спарти? 2) У чому проявлялися особливості становища спартіатів – вищого прошарку спартанського суспільства? 3) Які прояви військової демократії збереглися в Стародавній Спарті? 4) Охарактеризуйте першопочаткову законодавчу реформу в Спарті (реформа Лікурга). 5) Якими були причини здійснення реформ Солона? 6) Охарактеризуйте політичний устрій Афін. 7) У чийх інтересах, в першу чергу, здійснювалися реформи Клісфена? 8) Якою була структура державної влади в Афінах за часів правління Перікла? 9) Які заходи зі збільшення прибутковості афінських срібних копалень пропонував Ксенофонт у своїй праці «Про прибутки»? 10) З яких питань міг приймати рішення афінський Народ? 11) Які санкції загрожували афінським посадовим особам за невиконання постанов афінських Ради і Народу? 12) Чи завжди Народ затверджував постанови, пропоновані Радою? Чи міг він самостійно приймати закони та вносити корективи у пропозиції Ради? 13) Доведіть, що саме Пелопонеська війна є найбільш яскравим прикладом обмеженості афінської демократії. 14) Якими були наслідки Пелопоннеської війни для Афін та Спарти? (Практикум, 2025, с. 24).

Система навчального інструментарію включає комплекс вправ, які репрезентують різні методи навчання і є прикладами продуктивно-репродуктивних завдань, виконання яких передбачає не тільки відтворення інформації, а й її аналізу, структурування, порівняння. Вправи на складання таблиць «Політичний устрій Афін і Спарти» й «Реформи Солона і Клісфена» орієнтовані на розвиток навичок систематизації й компаративного аналізу шляхом зіставлення історичних подій і явищ. Завдання на заповнення таблиць вимагають: джерелознавчого аналізу й застосування критичного мислення – «Реформи Солона за даними Аристотеля й Плутарха» (табл. 1); хронологічної систематизації й послідовності відтворення подій – «Основні віхи історії Афін» (табл. 2); структурно-функціонального аналізу – «Органи державної влади в Афінах у V ст. до н.е.» (табл. 3).

Ще одним різновидом завдань, який викликає зацікавленість студентів, є ігровий кейс (симуляція) «Історична реконструкція процедури остракізму в Афінах». Цей навчальний інструмент вимагає не відтворення фактів, а аналітичного підходу до вивчення проблеми задля її вирішення у формі достовірної рольової гри. А заповнення контурної карти «Стародавні Спарта

Таблиця 1

Реформи Солона за даними Аристотеля й Плутарха

Групи реформ	Дані Аристотеля	Дані Плутарха
Економічні		
Політичні		
Соціальні		

Таблиця 2

Основні віхи історії Афін

Дата	Подія в історії Афін	Зміст події
Близько 640 р. до н.е.		
Близько 621 р. до н.е.		
Близько 594 р. до н.е.		
560–527 рр. до н.е.		
509–506 рр. до н.е.		

Таблиця 3

Органи державної влади в Афінах у V ст. до н. е.

Назва	Кількісний склад	Термін діяльності	Процедура формування	Функції

й Афіни», як завдання на просторову локалізацію, сприяє формуванню уявлень здобувачів про географічне положення, територіальні межі та сусідів античних держав.

Необхідна складова навчальної діяльності здобувача вищої освіти – самостійна робота, вона сприяє розвитку навичок самонавчання, самоорганізації, дослідницьких компетентностей. У межах вивчення теми «Стародавня Спарта й Аттика» самостійна робота передбачає укладання термінологічного словника, а також виконання презентаційної роботи чи написання реферату на визначені теми: «Організація «общини рівних» у спартанців», «Плутарх про Лікурга», «Афінська демократія за оцінками античних авторів», «Реформи Ефіальта», «Афінська конституція за часів Перікла», «Народні збори (Народ) у політичній системі Афінської демократії», «Рада і вибіркові колегії у політичній системі Афін», «Політичний проєкт Платона (діалог «Закони»)), «Афіни та I Морський союз», «Життя та політична діяльність Фемістокла», «Рабство у Спарті й Афінах», «Системи виховання Спарти та Афін» (Практикум, 2025, с. 25).

Для студентів заочної форми навчання найбільш ключовим інструментом самостійної діяльності є контрольна робота. В межах тематики, що розглядається, представлено контрольну роботу на тему «Криза полісу та політична боротьба в Афінах у IV ст. до н. е.» й, відповідно, план, що розкриває головні аспекти досліджуваного питання: 1) Економічний розвиток Афін в IV ст. до н.е. 2) Соціальні зміни в Афінах IV ст. до н.е. Розвиток рабства. 3) Проєкти виходу з кризи. Ісократ та ідея панеллізму. 4) Політична боротьба в 40–30-і р. IV ст. до н.е. Основні угруповання, їх вожді та цілі. Демосфен, Лікург, Гіперид, Есхін. Оскільки переважна більшість матеріалу винесена на самостійне опрацювання, то контрольна робота стає тим єдиним механізмом, який стимулює студента детально проаналізувати питання, опрацювати джерела та систематизувати інформацію, розвиває навички самостійного пошуку відповідей й аналізу складних проблем, перетворюючи процес навчання на активну дослідницьку діяльність, що є підґрунтям для якісної професійної підготовки фахівця (Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт, 2025, с. 32).

Сьогодні, в епоху глобальної діджиталізації, яка обумовлює можливість вільного доступу та миттєвого обміну інформацією, студенти виходять за рамки пасивних споживачів, активно долучаючись до створення власного цифрового контенту. Так, нещодавно майбутні фахівці в галузі історії та археології, а наразі здобувачі першого (бакалаврського) рівня освіти кафедри історії та права започаткували YouTube-канал «Історики ЧДТУ», на якому оприлюднюють самостійно підготовлені та змонтовані відео різнопланового тематичного спектру (Історики ЧДТУ, 2025). Залучення до таких проєктів сприяє глибокому засвоєнню матеріалу, набуттю дослідницьких навичок, адже вимагає всебічного й детального опрацювання теми шляхом пошуку та вивчення історичних джерел, формуванню діджитал-компетентностей, зокрема медіаграмотності та технічних умінь, пов'язаних зі сценаризацією, зйомкою, монтажем і публікацією медіа-продукту, отриманню Soft Skills, таких як креативність, творче мислення, ораторська майстерність. Безперечно, YouTube-канал є сучасним, багаторівневим освітнім інструментом, який ефективно поєднує теоретичні знання з практичною діяльністю та навичками самостійної роботи, формує важливі для майбутньої фахової діяльності компетентності та виконує соціальну місію, популяризує історію, та підвищує престиж університету.

Отже, на основі проведеного аналізу можемо констатувати, що навчальна дисципліна «Історія Стародавнього світу» є фундаментальною складовою підготовки майбутніх фахівців, оскільки вона закладає ключові засади для розуміння всіх історичних процесів. Для забезпечення цього застосовано комплексний методичний інструментарій, який гармонійно поєднує традиційні лекційні й семінарські заняття з активними аналітичними формами (таблиці, ігровий кейс «Остракізм»). Особливо ефективною є інтеграція сучасних технологій, зокрема

створення YouTube-каналу «Історики ЧДТУ», який слугує важливим освітнім інструментом для глибокого засвоєння матеріалу та розвитку у студентів актуальних навичок (креативність, діджитал-грамотність, ораторська майстерність). У перспективі наші подальші дослідження спрямовуватимуться на пошук найбільш оптимальних інструментів викладання історії Стародавнього світу, що відповідають сучасним викликам та сприяють модернізації освітнього процесу.

Список використаної літератури

1. Бойко О. Д. Методика викладання історії у вищій школі: специфіка та особливості. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2025. № 2. С. 44–50. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2025-PP-2-44-50>
2. Голованов С. О. Історія стародавнього світу : навч. посіб. для студентів ВНЗ іст. спец. Київ : Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 471 с.
3. Давидюк Р. П. Методика викладання історії у вищій школі : навчальний посібник. Рівне : РДГУ, 2018. 134 с.
4. Історія Стародавнього світу : навч. посіб. для студентів іст.-юрид. ф-ту [НДУ ім. Миколи Гоголя] / упоряд. Р. А. Дудка; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя, Іст.-юрид. ф-т. Ніжин : Лук'яненко В. В. : Орхідея, 2020. 260 с.
5. Ісхакова А. В., Мірошніченко С. В. Історія стародавнього світу. Схід, Греція, Рим : навчально-методичний посібник для здобувачів історичних спеціальностей. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. 315 с.
6. Методика викладання історії у закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / [автор-укладач Г. М. Маринченко]. Миколаїв : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 292 с.
7. Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт з дисципліни «Історія Стародавнього світу» для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності В9 «Історія та археологія» заочної форми навчання / упоряд. Ілляшенко Ю. Ю.; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ЧДТУ, 2025. 46 с.
8. Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни «Історія Стародавнього світу» для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності В9 «Історія та археологія» / упоряд. Ю. Ю. Ілляшенко; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ЧДТУ, 2025. 78 с.
9. Освітньо-професійна програма «Історія, захист культурної спадщини та експертиза культурно-історичних цінностей». Черкаси, 2025. 29 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/10Lq7-xXbgNeLO0h86Q8Tw9FuORkB4q8K/view> (дата звернення: 19.11.2025 р.).
10. Практикум з дисципліни «Історія стародавнього світу» для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності В9 «Історія та археологія» / упоряд. Ю. Ю. Ілляшенко; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2025. 41 с.

References

1. Boiko, O. D. (2025). Metodyka vykladannia istorii u vyshchii shkoli: Spetsyfika ta osoblyvosti [The methodology of teaching history in higher education: Specificity and features]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Psykhologo-pedahohichni nauky» (Nizhynskiyi derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia) – Research Notes. Series «Psychology and Pedagogy Research» (Nizhyn Mykola Gogol State University)*, (2), 44–50. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2025-PP-2-44-50> [in Ukrainian].
2. Davydiuk, R. P. (2018). Metodyka vykladannia istorii u vyshchii shkoli [Methodology of teaching history in higher education]. Rivne: RDHU [in Ukrainian].
3. Dudka, R. A. (Eds.). (2020). Istoriia Starodavnoho svitu [History of the Ancient World]. Nizhyn: Lukianenko V. V.: Orkhidea [in Ukrainian].

4. Holovanov, S. O. (2017). *Istoriia starodavnoho svitu* [History of the Ancient World]. Kyiv: Kyiv un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
5. Illiashenko, Yu. Yu. (Eds.). (2025). *Metodychni rekomendatsii do vykonannia kontrolnykh robot z dystsypliny «Istoriia Starodavnoho svitu»* [Methodical recommendations for completing control works on the discipline «History of the Ancient World»]. Cherkasy: ChDTU [in Ukrainian].
6. Illiashenko, Yu. Yu. (Eds.). (2025). *Metodychni rekomendatsii do samostiinoi roboty z dystsypliny «Istoriia Starodavnoho svitu»* [Methodical recommendations for independent work on the discipline «History of the Ancient World»]. Cherkasy: ChDTU [in Ukrainian].
7. Illiashenko, Yu. Yu. (Eds.). (2025). *Praktykum z dystsypliny «Istoriia starodavnoho svitu» dlia zdobuvachiv osvithnoho stupenia «bakalavr» spetsialnosti V9 «Istoriia ta arkheolohiia»* [Practical course in Ancient History for Bachelor's degree students majoring in History and Archaeology (B9)]. Cherkasy: ChDTU [in Ukrainian].
8. Iskhakova, A. V., & Miroshnichenko, S. V. (2024). *Istoriia starodavnoho svitu. Skhid, Hretsia, Rym* [History of the Ancient World. East, Greece, Rome: Teaching and methodical guide]. (2nd ed., rev. and suppl.). Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian].
9. *Metodyka vykladannia istorii u zakladi vyshchoi osvity* [Methods of teaching history in higher education]. (2021). Avtor-ukladach: H. M. Marynchenko. Mykolaiv: OLDI-PLIUS [in Ukrainian].
10. *Osvitno-profesiina prohrama «Istoriia, zakhyst kulturnoi spadshchyny ta ekspertyza kulturno-istorychnykh tsinnosti»* [Educational and professional program «History, cultural heritage protection, and expertise of cultural and historical values»]. (2025). Cherkasy. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/10Lq7-xXbgNeLO0h86Q8Tw9FuORkB4q8K/view> [in Ukrainian].

Ілляшенко Ю. Ю. Історія Стародавнього світу в структурі підготовки бакалаврів спеціальності В9 «Історія та археологія»: комплексний інструментарій викладання

У статті висвітлено значення навчальної дисципліни «Історія Стародавнього світу» в структурі підготовки бакалаврів спеціальності В9 «Історія та археологія» на прикладі освітньої програми «Історія, захист культурної спадщини та експертиза культурно-історичних цінностей», реалізованої в Черкаському державному технологічному університеті. Детально охарактеризовано фундаментальну роль дисципліни: вона хронологічно є найбільш тривалим періодом історії людства – від первісного суспільства до пізньої античності, а змістовно розкриває ключовий обсяг знань, необхідний для розуміння історичних процесів не лише найдавнішої доби, а й подальших епох. Визначено, що курс дозволяє опанувати знання про ключові засади державності, правової системи, демократії, а також про історичне підґрунтя наукових знань і морально-культурного комплексу. Його глибинне вивчення є необхідною умовою для якісного формування фахових компетентностей майбутніх істориків.

Зосереджено увагу на активному впровадженні комплексного навчально-методичного інструментарію. На прикладі вивчення теми «Стародавня Спарта й Атика» представлено низку методичних прийомів, які забезпечують продуктивне навчання. Застосовуються аналітичні та продуктивні завдання: контрольні запитання, таблиці для компаративного аналізу джерел (таблиця «Реформи Солон за даними Аристотеля та Плутарха»), а також інтерактивні форми – ігровий кейс (симуляція) «Історична реконструкція процедури остракізму» та робота з контурними картами. Аргументовано важливість активного впровадження цифрових інструментів та інтерактивних форм. Наголошено на ефективності залучення студентів до створення власного цифрового контенту на YouTube-каналі «Історики ЧДТУ». Доведено, що цей підхід є важливим механізмом для глибокого засвоєння матеріалу, набуття дослідницьких навичок, а також розвитку діджитал-компетентностей, медіаграмотності та Soft Skills (креативність, творче мислення). Констатовано, що комплексний інструментарій забезпечує належну професійну підготовку бакалаврів, сприяючи їхній інтеграції у фахове середовище.

Ключові слова: Історія Стародавнього світу, навчально-методичний інструментарій, фахові компетентності.

Iliashchenko Yu. Yu. History of the ancient world in the structure of bachelor's training, specialty B9 «History and archaeology»: comprehensive teaching instruments

The article highlights the significance of the academic discipline «History of the Ancient World» within the structure of bachelor's training for specialty B9 «History and Archaeology», using the example of the educational program «History, Cultural Heritage Protection, and Expertise of Cultural and Historical Values» implemented at Cherkasy State Technological University. The fundamental role of the discipline is thoroughly characterized: chronologically, it covers the longest period in human history (from primitive society to late antiquity) and substantively reveals a key volume of knowledge essential for understanding historical processes not only of the most ancient era but also of subsequent epochs. It is shown that the course allows students to master knowledge about the key foundations of statehood, the legal system, and democracy, as well as the historical basis of scientific knowledge and the moral-cultural complex. Its in-depth study is a necessary condition for the quality formation of the professional competencies of future historians.

Attention is focused on the active implementation of a comprehensive teaching and methodological toolkit. Using the example of studying the topic «Ancient Sparta and Attica», a number of methodological techniques that ensure productive learning are presented. Analytical and productive tasks are applied: control questions, tables for the comparative analysis of sources (e.g., the table «Solon's Reforms according to Aristotle and Plutarch»), as well as interactive forms – the gaming case (simulation) «Historical Reconstruction of the Ostracism Procedure» and work with outline maps. The importance of actively implementing digital tools and interactive forms is argued. Emphasis is placed on the effectiveness of engaging students in creating their own digital content on the «Historians of ChSTU» YouTube channel. This approach is proven to be a vital mechanism for the deep assimilation of material, the acquisition of research skills, and the development of digital competencies, media literacy, and Soft Skills (creativity, critical thinking). It is concluded that the comprehensive toolkit ensures proper professional training of bachelors, contributing to their integration into the professional environment.

Key words: History of the Ancient World, teaching and methodological toolkit, professional competencies.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції: 24.11.2025 р.

Прийнято до друку: 23.12.2025 р.

Опубліковано: 29.12.2025 р.